

Interview Frank Vandenbroucke

“Vlaanderen bevindt zich in het peloton”

Over grenzen heen kijken en van anderen leren. Vlaanderen is er absoluut niet bang voor. Dit schooljaar zette zij op onderwijs- en ict-gebied een belangrijke stap voorwaarts door de introductie van vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen ict. Hoe zijn deze eindtermen tot stand gekomen? Is Vlaanderen koploper op onderwijs- en ict-gebied? En hoe ‘Vier in Balans’ zijn Vlaamse scholen nou eigenlijk? Een uitgebreid gesprek met Frank Vandenbroucke, de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming.

Vanaf dit schooljaar gelden vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen ict voor het basisonderwijs en de 1ste graad van het secundair onderwijs. Hoe zijn deze eindtermen precies tot stand gekomen?

“Aanvankelijk - en dan bedoel ik midden jaren '90 - koos de Vlaamse overheid ervoor de ict-integratie in het onderwijs te stimuleren via nascholing, sensibilisering, infrastructuursubsidie, enz. Ict is vooral gegroeid vanuit de basis. Het waren enthousiaste leerkrachten en directeurs die ermee aan de slag gingen en experimenteerden. Door die evolutie te ondersteunen en scholen vrij te laten in hun ontwikkeling, hebben er zich in ons onderwijs mooie ict-initiatieven ontwikkeld. De keerzijde was echter dat er grote verschillen tussen scholen zijn ontstaan. Sommige scholen gingen heel ver met 1 ict -integratie, in andere scholen staat ict-gebruik nog in de kinderschoenen. Er ontstond dus in het basis- en secundair onderwijs een nood aan een grotere houvast op vlak van ict-integratie. We beschouwen ict-basisvaardigheden vandaag als noodzakelijk om vlot in onze samenleving te kunnen functioneren. Het onderwijs heeft dan ook de maatschappelijke opdracht om kinderen deze basisvaardigheden bij te brengen. Alleen zo kunnen we gelijke ontwikkelingskansen inzake ict garanderen voor alle leerlingen en nemen we een belangrijke stap in het dichten van de digitale kloof.

In 2003 onderzocht het Departement Onderwijs en Vorming op vraag van mijn voorgangster Marleen Vanderpoorten wat wenselijk en haalbaar is inzake ict in het basisonderwijs. Daartoe werd gedurende meer dan een jaar samengewerkt met een groep van deskundigen uit het onderwijsveld. Dit leidde in 2004 tot de ‘Ict-competenties in het basisonderwijs’, een referentiekader met negen clusters van doelen onder negen hoofdcompetenties en een aantal

voorbeelden van goede praktijk. Dit referentiekader werd via een brochure aan de scholen overgemaakt, maar had geen formeel statuut.

Ook al maakten heel wat scholen dankbaar gebruik van het nieuwe ict-referentiekader, toch bleek dat het zinvol was om deze ict-competenties te vertalen naar nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Via een aantal werkgroepen werden de ict-competenties in een licht gewijzigde vorm omgezet in echte vakoverschrijdende eindtermen. In maart 2007 bekrachtigde het Vlaams Parlement deze nieuwe eindtermen en vanaf het begin van dit schooljaar zijn ze van kracht in het basisonderwijs en in de eerste graad secundair onderwijs.

We zijn er dus in geslaagd om de in het onderwijs haalbare en na te streven ict-competenties te vatten in zeven eindtermen voor het basisonderwijs en negen voor de eerste graad van het secundair onderwijs. Het gaat bovendien om vakoverschrijdende eindtermen die strategische vaardigheden omvatten die gerealiseerd kunnen worden binnen de context en situatie van elk vak of leergebied. De eindtermen laten ook voldoende ruimte om een eigen aanpak inzake ict te realiseren, maar garandeert anderzijds meer gelijke kansen voor de leerlingen inzake ict-competenties.”

Hoe verhoudt het ict- en onderwijsbeleid in Vlaanderen zich tot andere landen? Bent u voorloper of doet u wat er internationaal van u verwacht wordt?

“We zijn geen koploper inzake de integratie van ict in het onderwijs. De Scandinavische landen bijvoorbeeld zijn veel eerder gestart met een duidelijk ict-beleid in het onderwijs en staan dus ook een stuk verder. Maar Vlaanderen is ook zeker niet de slechtste van de Europese klas. We kunnen ons eerder in het peloton terugvinden.

We hebben er misschien iets langer over gedaan om ict in het onderwijscurriculum te integreren, maar als je de kwaliteit, de visie en samenhang van de nieuwe vakoverschrijdende eindtermen bekijkt, dan mogen we daar best trots op zijn. Deze eindtermen zullen ertoe leiden dat we een belangrijke stap vooruit zetten inzake ict-integratie. Ook zal onze positie ten opzichte van andere landen verbeteren.

Maar de eindtermen op zich zullen zeker en vast niet voldoende zijn. Ook andere ondersteunende initiatieven blijven nodig. We proberen daarbij zoveel mogelijk te leren van wat in andere landen gebeurt. Frankrijk heeft een uitstekend softwarebeleid. Van Canada hebben we veel geleerd over ict-competenties. Groot-Brittannië staat zeer ver in de ontwikkeling van tools en software voor buitengewoon onderwijs. Het Britse ict-agentschap BECTA levert ons geregeld waardevolle onderzoekresultaten over tal van aspecten van de ict-integratie. Van Zweden en Hongarije bekijken we momenteel het nascholingsmodel. Bij de

Stichting 'Ict op school' vonden we dan weer veel inspiratie voor onze vrije softwarecampagne. Ik zou nog een tijdje kunnen doorgaan.

Veel internationale trends worden trouwens geïnventariseerd, beschreven en gebundeld door 'European Schoolnet'. Dat maakt de uitwisseling van praktijkvoorbeelden en expertise eenvoudiger. En zo kunnen andere landen ook leren van onze ervaringen."

Kunt u op dit moment al uitspraken doen over het rendement van uw ict-beleid?

"We hebben het afgelopen schooljaar een aantal belangrijke initiatieven genomen inzake het ict-beleid. Ik verwijs terug naar de eindtermen, maar ook naar de extra investeringen in ict-infrastructuur en naar mijn ict-beleidsplan "Competenties voor de Kennismaatschappij" dat volop in uitvoering is.

Het is moeilijk om nu al uitspraken te doen over het rendement van deze initiatieven. Maar het is natuurlijk wel belangrijk om de effecten van het beleid beter te meten en op basis van de resultaten de nodige bijstellingen door te voeren.

Daarom heb ik in mijn beleidsnota veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van een ict-monitoring. Momenteel ontwikkelen de universiteiten van Gent en Leuven een dergelijk monitoringinstrument dat informatie moet aanleveren over vier indicatoren. Dat meet niet alleen de situatie op gebied van ict-infrastructuur – zoals vroeger het geval was – maar moet ook informatie leveren over de ict-competenties bij leerlingen, cursisten en leerkrachten, het gebruik en de integratie van ict in de leercontext en de percepties over het educatieve ict-gebruik bij leerlingen en leerkrachten.

Op basis van een webgebaseerde tool kan er tweejaarlijks een meting gedaan worden en kunnen we de evoluties inzake ict permanent opvolgen.

Wel kan gesteld worden dat de invoering van de eindtermen erg vlot verliep. De verschillende onderwijsadviesraden hebben zich allemaal positief uitgesproken en in het Vlaams Parlement zijn de eindtermen ook positief onthaald. Van heel wat scholen krijgen we ook tevreden reacties omdat ze nu eindelijk een concreet kader hebben en een antwoord krijgen op hun vraag waar ze met ict naartoe moeten. Bovendien verloopt de invoering niet zomaar: er is gewerkt aan een nieuw ondersteuningsbeleid met o.a. nieuwe extra financiering voor ict-infrastructuur, de ontwikkeling van een elektronische tool waarmee scholen kunnen inventariseren en plannen hoever ze zijn op vlak van de eindtermen, een specifiek nascholingstraject, enz."

Visie

In uw beleidsnota 'Competenties voor de kennismaatschappij' zijn de krachtlijnen van het ict-beleid uitgezet. De hierna volgende quotes zijn uit deze nota gelicht. *'De overheid wil het beleidsvoerend vermogen van onderwijsinstellingen verhogen zodat ze zelf en vanuit hun eigen behoeften een ict-beleid kunnen ontwikkelen, eerder dan (nieuwe) maatregelen op te leggen.'*

Is dat voor scholen die op ict-gebied achterlopen voldoende?

"Met die uitspraak wordt vooral bedoeld dat we van de scholen geen verplicht ict-beleidsplan verwachten. Voor mij is het belangrijker dat scholen effectief met de nieuwe eindtermen aan de slag gaan dan dat ze een mooi plan op papier aan de inspectie kunnen voorleggen.

Daarvoor moeten ze natuurlijk over voldoende beleidsvoerend vermogen kunnen beschikken. Dat betekent dat ze in staat zijn om met kennis van zaken strategische keuzes te maken om ict-aankopen te plannen, na te denken over hoe ze de ict-eindtermen al integreren in de verschillende vakken, weten wat de tekorten zijn, weten waaraan ze extra aandacht moeten besteden, nagaan wat de nascholingsbehoeften van het leerkrachtenteam zijn, enz. Scholen met veel beleidsvoerend vermogen hebben een goede visie op ict-integratie en kunnen planmatig te werk gaan bij de invoering ervan. Ik focus dan ook liever op de beleidskracht en dus op de efficiënte inzet van de beschikbare middelen dan op het inzetten van meer middelen zonder dat dit gekoppeld is aan visieontwikkeling.

Zwakkere scholen wil ik helpen om hun beleidskracht te verhogen via verschillende maatregelen. Ik heb al verwezen naar het nieuwe ondersteuningsbeleid. Het beleidsvoerend vermogen van scholen verhogen is daar één van de vijf pijlers van. Binnen die pijler past de ontwikkeling van het elektronische planningstool 'pictos', maar ook de ondersteuning van ict-coördinatoren, en de financiering van projecten voor het buitengewoon onderwijs."

'Het wordt een kerntaak binnen de ict-coördinatie om de vakleerkrachten of de onderwijzers te ondersteunen bij het invoeren van ict conform de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.'

Is dat niet een ontzettend zware last op de schouders van de ict-coördinator? Dreigt hiermee niet het gevaar dat, afhankelijk van de inzet van de ict-coördinator, docenten wel of niet kunnen voldoen aan de eindtermen?

"Laat ik beginnen met te stellen dat dit niet nieuw is. Ondersteunen van het leerkrachtenteam behoort al langer tot de kerntaken van de ict-coördinatoren.

Ik beseft dat vele ict-coördinatoren geen makkelijke opdracht hebben. Zij zijn de sleutelfiguren van een echt ict-beleid op school. Op hen wordt beroep gedaan om de ict-beleidsplanning in praktijk om te zetten. Maar veelal worden zij ingezet om de huis-, tuin- en keukenprobleempjes op te lossen. Anderzijds heb ik bij heel wat schoolbezoeken vastgesteld dat de inrichtende machten genoeg mogelijkheden hebben om de ict-coördinatie efficiënter aan te pakken. Waar de ict-coördinatoren in de ene school overwerkt en misnoegd zijn, stel ik vast dat in een andere gelijkaardige school die coördinatie veel vlotter verloopt.

Veel heeft te maken met de manier waarop scholen het functieprofiel van de ict-coördinatoren invullen en met de wijze waarop ze hun middelen gebruiken. Een duidelijke taakverdeling tussen de ict-coördinatoren van een scholengroep of scholengemeenschap werkt. Als iemand zich specialiseert in de pedagogische aspecten, een andere in de administratieve en technische aspecten en een derde in bijvoorbeeld visieontwikkeling, dan slagen de ict-coördinatoren beter in hun gezamenlijke opdracht dan wanneer ze alle drie met al die taken moeten bezig zijn. Het is dus aan de scholengroepen en scholengemeenschappen om doordacht een middenkader voor ict uit te bouwen. Ik denk dat er met de huidige middelen voor ict-coördinatie - 22 miljoen euro, een heel pak geld - goed kan worden gewerkt als die coördinatie efficiënt wordt georganiseerd."

Infrastructuur

'Het PC/KD-project dat liep van 1998 tot 2002 had tot doel een basisinfrastructuur in alle onderwijsinstellingen te voorzien. Dit programma vormt een belangrijke impuls om ict in de dagelijkse werking in te zetten. Daarna werd van de onderwijsinstellingen verwacht dat zij vanuit hun werkingsmiddelen de nodige vervangingsinvesteringen zouden doen. Dit is slechts in beperkte mate gebeurd.'

Waarom hebben scholen verzuimd om deze vervangingsinvesteringen te maken?

"Vooreerst wil ik voor alle duidelijkheid stellen dat niet alle scholen hebben verzuimd om die investeringen te maken. Het heeft alweer veel te maken met wat we daarnet het 'beleidsvoerend vermogen' van scholen hebben genoemd. Scholen met een goed uitgewerkte coherente visie hebben wel degelijk geïnvesteerd. Anderen hebben gewacht tot de overheid opnieuw met extra middelen over de brug zou komen. Uiteraard zijn er natuurlijk ook scholen die door omstandigheden andere prioriteiten moesten leggen."

'De invoering van de ict-eindtermen en ontwikkelingsdoelen gepaard gaan met een éénmalige inhaaloperatie voor ict-infrastructuur. Van de onderwijsinstellingen wordt verwacht dat zij na de inhaaloperatie zelf de nodige investeringen voorzien voor ict-infrastructuur.'

Bent u niet bang dat scholen, als het zover is, wéér verzuimen om zelf de nodige investeringen te maken voor ict-infrastructuur?

“Eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor ict invoeren op een moment dat een deel van de infrastructuur verouderd is, zou weinig zin hebben. Daarom gaat de invoering van de vakoverschrijdende ict-eindtermen en ontwikkelingsdoelen gepaard met een éénmalige inhaaloperatie voor ict-infrastructuur.

Het blijft wel de bedoeling dat de scholen daarna met eigen werkingsmiddelen investeren in hun computerpark. We ontwikkelen momenteel een nieuw financieringssysteem voor het leerplichtonderwijs. Daarbij wordt voorzien in een sterke verhoging van de werkingsmiddelen voor scholen. Ook al zullen er geen gekleurde middelen voor ict voorzien worden, toch krijgen de scholen extra ademruimte om te investeren in de nodige infrastructuur. Het is daarbij aan de scholen om hun verantwoordelijkheid te nemen. Hoewel ik daar liever geen gebruik van maak hou ik toch een stok achter de deur. De invoering van de eindtermen zorgt er ook voor dat de inspectie de scholen hierop kan controleren. Via dat kanaal kunnen we de scholen zeker en vast aanmoedigen om blijvend te investeren in het infrastructuurpark.”

Software en content

‘In eerste instantie is het aan de educatieve uitgevers om leerobjecten te ontwikkelen die nodig zijn om de leerplannen verder inhoud te geven.’

Zijn educatieve uitgevers hiervoor wel voldoende gemotiveerd? Met andere woorden: is het maken van digitale inhoud voor (Vlaamse) educatieve uitgevers commercieel gezien wel interessant?

“In het beleidsplan “Competenties voor de kennismaatschappij” heb ik een hiërarchie uitgewerkt voor de digitale leermiddelenvoorziening, waarbij in de eerste plaats de uitgevers en andere commerciële leermiddelenontwikkelaars aan zet zijn. In tweede instantie kunnen leermiddelen door leerkrachten zelf ontwikkeld en gedeeld worden.

Ik voorzie geen rechtstreekse stimuli voor de uitgevers, net zoals ik dat niet doe voor de klassieke leer- en handboeken. Elk heeft daarin zijn rol. Maar onrechtstreeks gaan de middelen die we aan scholen ter beschikking stellen voor ict-infrastructuur natuurlijk wel gedeeltelijk naar de aankoop van softwarelicenties en leerobjecten. In die zin ondersteunen wij toch de uitgeverijen en softwareleveranciers.

Ik stel vast dat uitgeverijen heel lang de kat uit de boom hebben gekeken alvorens in digitale leermiddelen te investeren. Dat is ook te begrijpen want de afzetmarkt in Vlaanderen is veel kleiner dan bijvoorbeeld in Groot-Brittannië, ook al zijn de ontwikkelingskosten van educatieve software even hoog. Dit schrikt de uitgeverijen af om te investeren in digitale leermiddelen voor het Vlaamse onderwijs. Toch voel ik dat er stilaan iets beweegt in de sector van de uitgeverijen. Er is sinds kort meer overleg en afstemming en er zijn wederzijdse engagementen rond de aanpassing van digitale leermiddelen voor kinderen met leerproblemen.

Ook hebben wij een structureel overleg ingebouwd met de uitgeverijen. Op die manier kunnen zij makkelijker wijzigingen aan het curriculum volgen en kunnen zij gericht investeren in digitale leermiddelen. Hierdoor krijgen zij de garantie dat hun investeringen beter zullen renderen."

'We willen lesgevers stimuleren om zelf leermiddelen te ontwikkelen. De overheid wil lesgevers hiertoe aanmoedigen door hen via een educatieve portaal site de kans te geven hun leerobjecten te delen en te becommentariëren.'

Is een portaal site voldoende om lesgevers hiervoor te motiveren? Met andere woorden, zal het aanbod van digitaal lesmateriaal door deze maatregel wel voldoende stijgen? Immers, veel digitaal materiaal wordt op dit moment in eigen tijd ontwikkeld.

"Die portaal site is vooralsnog een denkpiste. Ik laat een studie uitvoeren om te onderzoeken of er een draagvlak is voor een educatieve portaal site en of deze haalbaar is.

Vandaag is er wel al de portaal site Klascement.net die we nu op projectmatige basis ondersteunen. Deze site bereikt vandaag al zo'n 20.000 leerkrachten, wat toch aantoont dat er een zekere belangstelling is voor dergelijke initiatieven. Toch is de schaal waarop educatief materiaal uitgewisseld wordt nog te beperkt om te kunnen spreken van een echt succes. De haalbaarheidsstudie moet o.a. aantonen of leerkrachten hiervoor te motiveren zijn. Uit de ervaringen met Klascement weten we dat slechts een kleine minderheid - ongeveer 5% van de gebruikers - effectief zelf bijdraagt en eigen content deelt. Dat is inderdaad niet veel. Wil een educatieve portaal site kans op slagen hebben dan moeten er zeker en vast meer leerkrachten content delen.

Maar daarnaast zijn ook de uitgeverijen geïnteresseerd in een educatieve portaal site. Wellicht groeien er initiatieven waarbij vrije en commerciële content gemeenschappelijk worden

aangeboden via een portaalsite. Als de uitgevers mee op de boot springen is de aanbodzijde zeker gegarandeerd.”

Kennis en vaardigheden

Zijn leraren en docenten in Vlaanderen op dit moment voldoende deskundig om de kerndoelen te realiseren?

“De ict-deskundigheid van leerkrachten is uiteraard een elementaire factor om tot een betere integratie van ict te komen in scholen. Vandaag hebben we echter geen goed beeld over hoe het gesteld is met de ict-vaardigheden onder leerkrachten. Het monitoringsysteem zal ons daar in de toekomst meer over kunnen leren. Het is alvast de bedoeling om meer aandacht te hebben voor de deskundigheidbevordering inzake ict onder leerkrachten.

Hierbij werken we op twee sporen met enerzijds via nascholing voor leerkrachten die al in dienst zijn en anderzijds via de initiële lerarenopleidingen voor onze toekomstige leerkrachten.

De Vlaamse overheid investeert sinds 1999 veel middelen in ict-nascholing. Ze doet dit via 5 regionale expertisenetwerken verbonden aan universiteiten, verenigd onder REN Vlaanderen. Deze expertisenetwerken bieden nascholing aan rond ict-gebruik op pedagogisch, technisch en organisatorisch vlak en bereiken jaarlijks zo’n 10.000 leerkrachten, directeurs en ict-coördinatoren. Doordat er gewerkt wordt met driejaarlijkse samenwerkingsovereenkomsten, kan de Vlaamse Regering de nascholing beter afstemmen op het gevoerde beleid. Zo wordt nu vooral gefocust op de invoering van de nieuwe ict-eindtermen. REN Vlaanderen ontwikkelt ook een themawerking waarbij ze jaarlijks rond één bepaald thema specifieke ondersteuningsmaatregelen uitwerken.

Het is natuurlijk ook belangrijk dat de pedagogische begeleidingsdiensten de scholen in voldoende mate ondersteunen inzake de integratie van ict. Een betere samenwerking tussen REN Vlaanderen en die pedagogische begeleidingsdiensten is zeker en vast nodig.

Daarnaast zijn er natuurlijk de lerarenopleidingen waarvan wordt verwacht dat zij lesgevers van de nodige startkwalificaties voorzien, ook op het vlak van ict. Dit betekent dat elke lerarenopleiding aandacht moet hebben voor de ict-basisvaardigheden van haar studenten. Daarom wordt met de hervorming van de lerarenopleiding ict-vorming geïntegreerd in het curriculum van toekomstige leraren. Maar een toekomstige leerkracht moet niet alleen zelf de ict-eindtermen beheersen. Hij moet ook ict op een pedagogisch verantwoorde manier in kunnen zetten in het didactisch proces. Daarom zal elke lerarenopleiding ook ict in de vakdidactiek ruimschoots in de opleidingen programmeren.”

Krijgen scholen hulp en ondersteuning om de kerndoelen in praktijk te brengen? Zo ja, hoe en van wie?

“De invoering van de ict-eindtermen vereist dat aan een aantal belangrijke randvoorwaarden is voldaan. Deze randvoorwaarden slaan op het beleidsvoerend vermogen en de ondersteuning van de onderwijsinstellingen, de deskundigheidsbevordering van het onderwijzend personeel, de infrastructuur en de leermiddelen. Om hieraan tegemoet te komen zal de overheid een ondersteuningsbeleid voeren dat gesteund is op 5 pijlers: het beleidsvoerend vermogen van onderwijsinstellingen op instellingsniveau versterken, de deskundigheid van het onderwijspersoneel bevorderen, een kwaliteitsvolle infrastructuur voorzien, een aangepast leermiddelenbeleid voorzien en onderzoek en ict-monitoring.

Binnen elke pijler zijn concrete ondersteuningsacties voorzien, waarvan ik er hier al een aantal heb meegegeven. Zo is er het instrumentarium om een ict-schoolbeleidsplan uit te werken, financiële ondersteuning van proeftuinen en innovatieve projecten, middelen voor nascholing, het vastleggen van ict-basiscompetenties voor de leerkracht, de investeringen in ict-infrastructuur, enz.

De implementatie van de ict-eindtermen is dus zeker en vast geen geïsoleerd gegeven, maar kadert in een ruimer ict-beleid met vele ondersteuningsacties.”

Tot slot. U heeft vastgesteld dat scholen behoefte hebben aan eenduidige richtlijnen en informatie over ict-veiligheid (cyberpesten, overmatig ict-gebruik, illegaal kopiëren en spam). Volgend schooljaar lanceert u een uitgebreide informatiecampagne voor scholen rond veiligheid en internet. Kunt u meer vertellen over deze campagne?

“Scholen rapporteren mij regelmatig dat er nood is aan eenduidige richtlijnen en informatie over ict-veiligheid. Ik heb dan ook een uitgebreide informatiecampagne rond veiligheid en internet gelanceerd. Alle scholen zullen een publicatie met bijhorende cd-rom ontvangen met tools en lesmateriaal.

De centrale boodschap is niet dat ict-gebruik gevaarlijk is maar wel dat kinderen en jongeren voldoende weerbaar moeten zijn wat betreft het gebruik van internet (ict) en dat de school daar een rol in te spelen heeft. Zoals kinderen ook weerbaar moeten zijn in het verkeer en in het dagelijkse leven. Verder wil ik nadrukkelijk ook de boodschap geven dat ict veel educatieve mogelijkheden heeft, maar dat een school een aantal minimale veiligheidsmaatregelen in acht moet nemen.

De problematiek van veilig internetgebruik is veelomvattend. Het meest gemediatiseerd zijn de kwesties van schadelijke inhoud zoals pornografische, racistische of andere discriminerende

inhouden die via websites, chatboxen en fora op het internet gepubliceerd worden. Uiteraard wordt hier in de publicatie uitgebreid op ingegaan. Daarnaast zijn er een aantal aandachtspunten die te maken hebben met communiceren via ict, zoals netiquette, de privacy-problematiek en zaken als e-commerce. Apart aandachtspunt is de problematiek van cyberpesten. Via een onderzoek van de Universiteit Antwerpen hebben we veel gegevens over de aard en het voorkomen van cyberpesten in Vlaanderen. Scholen zien zich vaak geconfronteerd met allerlei vormen van cyberpesten maar beschikken tot nog toe over te weinig middelen om er ook iets aan te doen. Het hoofdstuk over cyberpesten brengt beschikbare informatie en expertise samen, zodat scholen hiermee de kennis en materialen aangereikt krijgen om cyberpesten volwaardig op te nemen in hun algemene antipestbeleid. Verder komt in een van de hoofdstukken de kwestie van gezond computergebruik aan bod. Hierin worden ergonomische basisprincipes en richtlijnen voor de inrichting van een computerklas en ict-werkplekken opgenomen. Er is ook een hoofdstuk over auteursrechten. Veel scholen menen bijvoorbeeld onterecht dat ze zomaar foto's van leerlingen online kunnen plaatsen als ze daarvoor eenmalig, bijvoorbeeld bij aanvang van het schooljaar of via een clauseule in het schoolreglement toestemming vragen. Nochtans is dit een onwettelijke praktijk en moet bij elke nieuwe activiteit toestemming verkregen worden. Wat mag en wat mag niet? Hoe zit het met het kopiëren en verdelen van digitale kopieën in een elektronische leeromgeving? Wat mag gepubliceerd worden op de schoolwebsite? Hoe pak je illegaal downloaden aan met je leerlingen? En hoe geef je zelf het goede voorbeeld? De publicatie biedt o.a. op deze vragen een antwoord.

Ook technische veiligheidskwesties zoals beveiliging tegen spam, virussen en spyware, maar ook wachtwoordbeveiliging en diefstalpreventie komen uitgebreid aan bod. De technische kwesties zijn opgedeeld in een hoofdstuk bedoeld voor leerkrachten en een voor ict-coördinatoren. In het deel voor de leraren kunnen zij o.a. leren hoe ze hun pc thuis afdoende kunnen beschermen en hoe ze hun leerlingen alert kunnen maken tegen bijvoorbeeld virussen of andere zogenaamde 'malware'. Het technisch luik voor de ict-coördinator gaat een stap verder en biedt een aantal richtlijnen over hoe een professioneel schoolnetwerk en computerpark beveiligd kunnen worden.

Na elk hoofdstuk volgen verwijzingen naar verdere informatie: referenties van softwareprogramma's, links en contactadressen van verschillende meldpunten waarnaar in de tekst wordt verwezen. In het kader van deze sensibiliseringscampagne werden ook een vijftal lespakketten ontwikkeld om aan de behoefte van scholen te voldoen. Deze lespakketten staan op een cd-rom die achter in de publicatie is gevoegd. Naast de al beschreven lespakketten staat daar nog ander lesmateriaal op van diverse organisaties. Zo konden wij met toestemming van het Nederlandse Ministerie van Economische Zaken van het succesvolle 'Diploma Veilig Internet' een Vlaamse versie maken. Dat gebeurde door de

nascholingsorganisatie 'REN Vlaanderen'. Naast dit educatieve luik staan op de cd nog een pak technische en informatieve materialen zoals sensibiliseringsfilmpjes en brochures over verschillende aspecten van veilig ict-gebruik afkomstig van andere organisaties. Scholen vinden er ook een uitgebreide checklist 'Is mijn school cybersafe' en een voorbeeldprotocol tussen school en leerlingen over gebruik van ict-faciliteiten. Deze twee documenten werden door het departement Onderwijs zelf ontwikkeld."

www.vandenbroucke.com

(Kennisnet Ict op school, oktober 2007)